

กลวิธีการเล่าเรื่อง และการใช้ภาษาภาพยนตร์ ในภาพยนตร์ที่กำกับโดย หม่อมหลวงพันธุ์เทวนพ เทวกุล

Narrative Analysis and the Use of Film Language of M.L.Pundhevanop Dhewakul's Movies

ญัฐปคัลภ์ อัครภูริณาคินทร. วิทยาลัยนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยรังสิต

Nutpakal Akaraphurinakin. College of Communication Arts. Rangsit University.

Email : Nutpakal69@hotmail.com

Received: 10 August 2020 ; Revised: 17 August 2020 ; Accepted: 26 August 2020

บทคัดย่อ

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษากลวิธีการเล่าเรื่อง และการใช้ภาษาภาพยนตร์ ในภาพยนตร์ที่กำกับโดยหม่อมหลวงพันธุ์เทวนพ เทวกุล ภาพยนตร์ที่นำมาศึกษาคือภาพยนตร์จำนวน 13 เรื่อง ประกอบด้วยเรื่อง เพลิงพิศวาส,ช่างมันฉันไม่แคร์,ฉันเป็นผู้ชายนะยะ,นางนวล,ความรักไม่มีชื่อ,มหัศจรรย์แห่งรัก,อันดากับฟ้าใส,ชั่วฟ้าดินสลาย,อุโมงค์ผาเมือง,จันดารา ปฐมบท,จันดารา ปัจฉิมบท,แผลเก่า และแม่เบี้ย

ผลจากการศึกษาพบว่า มีกลวิธีการเล่าเรื่อง ดังนี้ 1) โครงเรื่อง พบว่า โครงเรื่องในภาพยนตร์ทั้ง 13 เรื่องนั้น ใช้การลำดับเหตุการณ์ในการเล่าเรื่อง 5 ขั้นตอน คือ การเริ่มเรื่อง (Exposition) การพัฒนาเหตุการณ์ (Rising Action) ภาวะวิกฤต (Climax) ภาวะคลี่คลาย (Falling Action) การยุติเรื่องราว (Ending) การจบเรื่อง มี 4 แบบ คือ การจบเรื่องด้วยความสุขหรือความสำเร็จของตัวละคร (Happy ending) การจบแบบโศกนาฏกรรม (Tragic ending) การจบแบบสมจริงในชีวิต (Realistic ending) และการจบแบบหักมุม (Surprise ending) 2) ตัวละคร พบว่า ลักษณะของตัวละครในภาพยนตร์ทั้ง 13 เรื่องนั้น มี 2 ประเภท คือ ตัวละครประเภทผู้กระทำ และตัวละครประเภทผู้ถูกกระทำ 3) ฉาก พบว่า ฉากในภาพยนตร์ทั้ง 13 เรื่องนั้น ฉากที่ใช้จะมีฉากที่เป็นธรรมชาติ ฉากที่เป็นสิ่งประดิษฐ์ ฉากที่เป็นการดำเนินชีวิตของตัวละคร 4) มุมมองในการเล่าเรื่อง พบว่า มุมมองการเล่าเรื่องในภาพยนตร์ทั้ง 13 เรื่องนั้น มี 2 ลักษณะ ได้แก่ มุมมองในการเล่าเรื่องแบบบุคคลที่หนึ่ง และมุมมองการเล่าเรื่องจากมุมมองบุคคลที่สาม

สำหรับผลจากการศึกษาเรื่องการใช้ภาษาภาพยนตร์ มีองค์ประกอบดังนี้ 1) องค์ประกอบด้านแสงและเงา พบว่า มีการใช้แสงที่เกิดจากธรรมชาติ (Natural Lights) และแสงจากแสงประดิษฐ์ (Artificial Lights) และมีการจัดแสงทั้งหมด 3 ลักษณะ คือจัดแสงแบบไฮคีย์ (High Key) จัดแสงแบบโลคีย์ (Low Key) และจัดแสงแบบใช้ทิศทาง (Light Directionality) 2) องค์ประกอบด้านสี พบว่า มีการใช้องค์ประกอบด้านสี

ทั้งหมด 2 ลักษณะ คือ สีที่เกิดจากฉาก และสีที่เกิดจากการจัดแสง 3) องค์ประกอบด้านการถ่ายภาพยนตร์ (Cinema Photography) พบว่า มักมีการใช้ มุมกล้องแบบ Medium Shot เป็นส่วนใหญ่ 4) องค์ประกอบด้านเสียง (Sound) พบว่า มีการใช้เสียง บทสนทนา (Dialogue) เสียงประกอบ (Sound Effect) และเสียงดนตรี (Music)

คำสำคัญ : ภาพยนตร์, การเล่าเรื่อง, ภาษาภาพยนตร์

Abstract

This study is a qualitative research. The objective of the study was to investigate storytelling strategies and the use of film language in the films directed by M.L.Pundhevanop Dhewakul. The samples were 13 films consisting of Desire Under the Elms, I'm a Man, Seagull, Phuea Chai Wai Hai Kan Saknoi, Always on My Mind, Miracle of Love, Anda and FahSai, Forever, The Outrage or U-mong Pa Mueng, Jan Dara: The Beginning, Jan Dara: The Finale, Phlae Kao, and The Snake Lady, or Mae Bia. Data were analyzed using the text analysis.

The results of the study in terms of storytelling strategies revealed that 1) the story structure (story grammar) employed in all 13 films was based on five-step series of events as follows: Exposition, Rising Action, Climax, Falling Action and Ending. There were four types of endings: happy ending or Character success, a tragic ending, realistic ending and surprise ending. 2) Character; two types of characters were found in 13 films: protagonist (main character) and antagonist (villain). 3) Setting; it was found that the scenes used in the films were natural scenes, created scenes, and scenes showing the life of the characters. 4) Perspectives in storytelling; it was revealed that there were two aspects of the narrative perspective: the first-person narrative and third-person narrative.

Additionally, the results of study on the use of film language revealed the following components. 1) Light and shadow; it was found that natural lights and artificial lights were used in the movies. There were 3 types of lighting: high key, low key and light directionality. 2) Color; two elements of color were used consisting of the color of the scene and color by lighting. 3) Cinema Photography; It was found that the camera medium shot was mostly used 4) Sound; it was found that the Film Director, used dialogue, sound effects and music

Keywords : Film, Narrative, Film Language

บทนำ

ในอารยธรรมของมนุษยชาตินั้น มนุษย์เราต้องมีความเกี่ยวข้องกับการเล่าเรื่อง (Storytelling) มาโดยตลอด โดยการเล่าเรื่องเป็นช่องทางในการสื่อสาร เพื่อถ่ายทอดความคิด อารมณ์ ความรู้สึก รวมถึงประสบการณ์ที่พบเจอจากคนผู้หนึ่งไปสู่อีกผู้หนึ่ง การเล่าเรื่องมีวิวัฒนาการตั้งแต่ยุคดั้งเดิมโดยเริ่มต้นจากการใช้ภาษาพูดในการเล่านิทานหรือตำนานต่างๆ ในลักษณะของการอธิบายบอกเล่าความเป็นไปในสังคม รวมไปถึงการเล่าเรื่องราวเกี่ยวกับตนเอง จนกระทั่งเริ่มมีการใช้ภาษาเขียน และรูปภาพที่สามารถเล่าเรื่องได้เช่นกัน เรื่องเล่าต่างๆเหล่านี้ก็ได้อุบัติขึ้นทีละทีละอย่าง แยกกันไปตามประเภท ดังนั้นเราจึงเห็นพัฒนาการการเล่าเรื่อง

มาอย่างต่อเนื่อง จนกระทั่งเริ่มมีการสร้างภาพยนตร์ ซึ่งเป็นสื่อที่สามารถเล่าเรื่องได้อย่างมีประสิทธิภาพในการสื่อสารจินตนาการที่ผู้สร้างภาพยนตร์ต้องการให้ผู้ชมภาพยนตร์ได้รับรู้ เพื่อตอบสนองความต้องการในแง่ของสื่อบันเทิง

ภาพยนตร์เป็นสื่อหนึ่งที่ใช้กลวิธีในการเล่าเรื่องได้อย่างสัมฤทธิ์ผลที่สุดสื่อหนึ่ง ด้วยเหตุนี้จึงทำให้คนจำนวนมากให้ความสนใจในภาพยนตร์ ทั้งในฐานะที่จะเป็นผู้สร้างสรรค์ หรือในฐานะผู้เสพสการการเล่าเรื่องมีมาตั้งแต่อดีต สื่อภาพยนตร์เป็นการสื่อสารชนิดหนึ่งที่มีการเล่าเรื่องราวผ่านทั้งภาพและเสียง ซึ่งจะเห็นได้จากจากอดีตจนถึงปัจจุบัน สื่อภาพยนตร์เป็นสื่อหนึ่งที่สามารถเข้าถึงได้ง่าย และได้รับความนิยมจากประชาชนเป็นอันดับต้นๆ เนื่องจากเป็นสื่อที่มอบความบันเทิงให้กับผู้ชมในสังคมไทยมายาวนาน สื่อภาพยนตร์สามารถเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายที่มีความแตกต่างกันในวงกว้าง ทั้งช่วงอายุ เพศ อาชีพ ระดับการศึกษา รายได้ ด้วยการนำเสนอเนื้อหาของภาพยนตร์ที่มีความหลากหลาย อาทิ ภาพยนตร์แนวแอ็กชัน (Action) ภาพยนตร์แนวตลก (Comedy) ภาพยนตร์แนวชีวิต (Drama) ภาพยนตร์แนวสยองขวัญ (Horror) เป็นต้น ผู้กำกับมีหน้าที่สร้างสรรค์ภาพยนตร์ให้ออกมาโดดเด่น ให้มีความน่าสนใจ อย่างไรก็ตาม การเล่าเรื่องผ่านภาพยนตร์ไทยในปัจจุบันให้น่าสนใจ และเป็นที่ยกย่องของผู้ชมนั้น เป็นเรื่องที่ยากพอสมควร อาจเป็นเพราะเป็นกลวิธีการเล่าเรื่องผ่านอัตลักษณ์ หรือรูปแบบการตีความของผู้กำกับแต่ละท่าน จึงทำให้ผู้กำกับหลายๆท่านไม่ประสบความสำเร็จในการสร้างภาพยนตร์ เพราะไม่สามารถนำเสนอมุมมองเฉพาะตัว ที่ผ่านความพิถีพิถันในการกำกับ การคัดเลือกนักแสดง การคัดเลือกการแต่งกาย รวมไปถึงฉาก ก็ส่งผลด้วยเช่นกัน ดังนั้นการตีความตามอัตลักษณ์ของผู้กำกับแต่ละท่านที่แตกต่างออกไป ก็มีผลช่วยให้ภาพยนตร์มีความน่าสนใจ ซึ่งการตีความที่แตกต่างก็ส่งผลต่อการยอมรับของผู้ชมด้วยเช่นกัน

ในปัจจุบันผู้กำกับภาพยนตร์ไทยที่มีชื่อเสียงมีอยู่มากมายในสังคมไทย หนึ่งในนั้นก็คงจะหนีไม่พ้นผู้กำกับที่ชื่อว่า หม่อมหลวงพันธุ์เทวนพ เทวกุล ผู้กำกับที่มากด้วยความสามารถในด้านการกำกับภาพยนตร์ ท่านเป็นผู้กำกับที่มีประสบการณ์อยู่ในวงการภาพยนตร์ไทยมากกว่า 30 ปี ผลงานในการกำกับภาพยนตร์ของหม่อมหลวงพันธุ์เทวนพ เทวกุล ถูกแบ่งออกเป็น 2 ยุคอย่างชัดเจน คือช่วงยุคระหว่างปี ค.ศ. 1984-1997 และช่วงยุคระหว่างปี ค.ศ. 2010-2015 โดยในยุคหลังผลงานส่วนมากของหม่อมหลวงพันธุ์เทวนพ เทวกุล จะเป็นการหยิบจับเอาวรรณกรรมของไทยมาสร้างสรรค์เป็นภาพยนตร์แนวพีเรียด ซึ่งผลงานของหม่อมหลวงพันธุ์เทวนพ เทวกุล มีการตีความที่ค่อนข้างน่าสนใจ มีการตีความแตกต่างออกไป แต่ยังคงเส้นเรื่องของวรรณกรรมนั้น ๆ อยู่ ด้วยการตีความที่แตกต่าง ทำให้ภาพยนตร์ของหม่อมหลวงพันธุ์เทวนพ เทวกุล มีความน่าสนใจ ภาพยนตร์ของหม่อมหลวงพันธุ์เทวนพ เทวกุล ทุกเรื่องมีความละเอียดในการผลิต ไม่ว่าจะ เป็น ด้านฉาก หม่อมหลวงพันธุ์เทวนพ เทวกุล มีการหาข้อมูล และออกแบบให้สมกับเรื่องนั้นๆ ด้านนักแสดง หม่อมหลวงพันธุ์เทวนพ เทวกุล นอกจากจะเป็นผู้กำกับแล้ว ท่านยังเป็นครูดอนการแสดงอีกด้วย ก่อนการถ่ายทำทุกครั้ง นักแสดงในเรื่องจะต้องมีการเข้า Workshop กับหม่อมหลวงพันธุ์เทวนพ เทวกุล ก่อนทุกครั้ง เพื่อเป็นการเตรียมความพร้อม ความเอาใจใส่ในทุกรายละเอียดที่หม่อมหลวงพันธุ์เทวนพ เทวกุล มอบให้กับภาพยนตร์ ส่งผลทำให้ภาพยนตร์ทุกเรื่องของหม่อมหลวงพันธุ์เทวนพ เทวกุล มีความน่าสนใจ และเป็นที่ยอมรับของผู้ชมมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน

การวิจัยเรื่อง “กลวิธีการเล่าเรื่อง และการใช้ภาษาภาพยนตร์ในภาพยนตร์ที่กำกับโดยหม่อมหลวงพันธุ์เทวนพ เทวกุล” ผู้วิจัยได้ให้ความสนใจในการศึกษาภาพยนตร์ที่กำกับโดยหม่อมหลวงพันธุ์เทวนพ เทวกุล เพื่อวิเคราะห์ถึงกลวิธีการเล่าเรื่อง และการใช้ภาษาภาพยนตร์ รวมไปถึงการสื่อความหมายเชิงสัญลักษณ์ในภาพยนตร์ ว่ามีลักษณะเป็นอย่างไร ซึ่งถือเป็นการสะท้อนความเป็นตัวตน ความคิด ตลอดจนอุดมการณ์

ของผู้กำกับที่ชื่อหม่อมหลวงพันธุ์เทวนพ เทวกุล ที่ได้ถ่ายทอดผ่านภาพยนตร์ของเขา ให้มีความน่าสนใจ เพื่อเป็นแนวทางในการนำเสนอภาพยนตร์ให้แก่ผู้กำกับท่านอื่นๆที่สนใจ และนำไปปรับใช้หรือประยุกต์ใช้ให้ภาพยนตร์ของตนเองมีความน่าสนใจมากขึ้น

วัตถุประสงค์การวิจัย

- 1.) เพื่อศึกษากลวิธีในการเล่าเรื่องในภาพยนตร์ที่กำกับโดยหม่อมหลวงพันธุ์เทวนพ เทวกุล
- 2.) เพื่อศึกษาการใช้ภาษาภาพยนตร์ในภาพยนตร์ที่กำกับโดยหม่อมหลวงพันธุ์เทวนพ เทวกุล

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยเรื่อง “กลวิธีการเล่าเรื่อง และการใช้ภาษาภาพยนตร์ ในภาพยนตร์ที่กำกับโดยหม่อมหลวงพันธุ์เทวนพ เทวกุล” เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative) ที่ต้องการมุ่งศึกษากลวิธีการเล่าเรื่อง และภาษาภาพยนตร์ในภาพยนตร์ของหม่อมหลวงพันธุ์เทวนพ เทวกุล ผู้วิจัยกำหนดระเบียบวิธีวิจัยด้วยวิธีการวิเคราะห์ตัวบท (Textual Analysis) และนำเสนอข้อมูลที่ได้ด้วยวิธีการพรรณนาเชิงวิเคราะห์ (Descriptive Analysis) ซึ่งผู้วิจัยได้ระบุแหล่งข้อมูลที่ใช้ในการศึกษาการวิเคราะห์ข้อมูล เครื่องมือที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล หน่วยที่ใช้ในการวิเคราะห์ และการนำเสนอข้อมูลไว้ดังต่อไปนี้

1. แหล่งข้อมูลที่ใช้ในการศึกษา

วิดีโอคอมแพล็กซ์ดีวีดีภาพยนตร์ที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ คือ ภาพยนตร์ที่กำกับโดยหม่อมหลวงพันธุ์เทวนพ เทวกุล มีจำนวนทั้งสิ้น 13 เรื่อง ประกอบด้วยเรื่อง เพลงพิศวาส, ช่างมันฉันไม่แคร์, ฉันเป็นผู้ชายนะ ยะ, นางนวล, ความรักไม่มีชื่อ, มหัศจรรย์แห่งรัก, อันดากับฟ้าใส, ชั่วฟ้าดินสลาย, อุโมงค์ผาเมือง, จันดารา ปฐมบท, จันดารา ปัจฉิมบท, แผลเก่า และแม่เบ๊

2. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ประเด็นในการนำเสนอเนื้อหาเพื่อศึกษากลวิธีการเล่าเรื่อง และภาษาภาพยนตร์ในภาพยนตร์ที่กำกับโดยหม่อมหลวงพันธุ์เทวนพ เทวกุล เป็นการศึกษากลวิธีการเล่าเรื่อง และภาษาภาพยนตร์จากตัวผู้กำกับ โดยใช้แนวคิดเกี่ยวกับศาสตร์แห่งการเล่าเรื่อง (Narration) แนวคิดภาษาภาพยนตร์ (Film Language) ทฤษฎีสัญญะวิทยา (Semiology Theory) รวมไปถึงงานวิจัยที่เกี่ยวข้องมาเป็นกรอบในการศึกษา

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ในการศึกษากลวิธีการเล่าเรื่อง และภาษาภาพยนตร์ในภาพยนตร์ที่กำกับโดยหม่อมหลวงพันธุ์เทวนพ เทวกุล ที่ปรากฏในงานภาพยนตร์ของหม่อมหลวงพันธุ์เทวนพ เทวกุล ผู้วิจัยได้นำวิดีโอ คอมแพล็กซ์ดีวีดี ภาพยนตร์ ทั้ง 13 เรื่อง มาศึกษากลวิธีการเล่าเรื่อง และภาษาภาพยนตร์โดยใช้แบบวิเคราะห์การเล่าเรื่อง และภาษาภาพยนตร์ที่ผู้วิจัยออกแบบไว้โดยเฉพาะ

4. หน่วยที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ในการศึกษากลวิธีการเล่าเรื่อง และภาษาภาพยนตร์ในภาพยนตร์ที่กำกับโดยหม่อมหลวงพันธุ์เทวนพ เทวกุล หน่วยที่ใช้ในการวิเคราะห์คือ โครงเรื่อง (Plot) ความขัดแย้ง (Conflict) ตัวละคร (Character) แก่นความคิด (Theme) ฉาก (Scene) มุมมองในการเล่าเรื่อง (Point of view) การสื่อความหมายเชิงสัญลักษณ์ และองค์ประกอบด้านแสงและเงา (Lights and Shadows) องค์ประกอบด้านสี (Color) องค์ประกอบด้านการถ่ายภาพยนตร์ (Cinema Photography) องค์ประกอบด้านเสียง (Sound) องค์ประกอบด้านการตัดต่อ

และลำดับภาพ (Editing) ตลอดจนสาระสำคัญในภาพยนตร์ของหม่อมหลวงพันธุ์เทวนพ เทวกุล

5. การนำเสนอข้อมูล

ผู้วิจัยนำเสนอผลการวิเคราะห์ในรูปแบบของการพรรณนาเชิงวิเคราะห์ (Analytic Description) และภาพประกอบโดยการวิเคราะห์เนื้อหาในบทที่ 4 และบทที่ 5 คือภาพยนตร์ที่กำกับโดยหม่อมหลวงพันธุ์เทวนพ เทวกุล จำนวน 13 เรื่อง จากนั้นผู้วิจัยจะสรุปผล อภิปรายผล และเสนอแนะการนำความรู้ที่ได้รับไปใช้ประโยชน์ รวมทั้งหัวข้อที่น่าสนใจในการทำวิจัยครั้งต่อไปในบทที่ 6

แนวคิดและทฤษฎีที่ใช้ในการวิเคราะห์

- 1.) แนวคิดเกี่ยวกับศาสตร์แห่งการเล่าเรื่อง (Narration)
- 2.) แนวคิดภาษาภาพยนตร์ (Film Language)
- 3.) ทฤษฎีสัญญาวิทยา (Semiology Theory)
- 4.) งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

สรุปผลการวิจัย

ผลการศึกษตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 มีรายละเอียดดังนี้

โครงเรื่อง (Plot)

กลวิธีการเล่าเรื่อง ด้านโครงเรื่อง พบว่า มีการเริ่มต้นเรื่องไปตามลำดับเหตุการณ์ (chronological order) และจากข้อมูลข้างต้นจะเห็นว่ามีการลำดับเหตุการณ์ในการเล่าเรื่องไว้ 5 ขั้นตอน กล่าวคือ 1. การเริ่มต้นจากการเริ่มเรื่อง (Exposition) 2. การพัฒนาเหตุการณ์ (Rising Action) 3. ภาวะวิกฤต (Climax) 4. ภาวะคลี่คลาย (Falling Action) 5. การยุติเรื่องราว (Ending) สำหรับวิธีการจบเรื่องของภาพยนตร์ทั้ง 13 เรื่องนั้น มีการจบเรื่องในภาพยนตร์ทั้งหมด 4 แบบ คือ 1. การจบเรื่องด้วยความสุขหรือความสำเร็จของตัวละคร (Happy ending) 2. การจบแบบโศกนาฏกรรม (Tragic ending) 3. การจบแบบ สมจริงในชีวิต (Realistic ending) 4. การจบอีกแบบก็คือการจบแบบหักมุม (Surprise ending)

ความขัดแย้ง (Conflict)

กลวิธีการเล่าเรื่อง ด้านความขัดแย้ง พบว่า มีทั้งหมด 3 ลักษณะ คือ 1. ความขัดแย้งระหว่างบุคคลกับสังคม (A Struggle Against Another Person) 2. ความขัดแย้งระหว่างบุคคลกับบุคคล (A Struggle Against Society) 3. ความขัดแย้งภายในจิตใจของตัวละครเอง (A Struggle for Mastery by Two Elements within The Person) ส่วนความขัดแย้งระหว่างบุคคลกับธรรมชาติ (A Struggle Against Nature) ไม่ปรากฏในภาพยนตร์ที่กำกับโดยหม่อมหลวงพันธุ์เทวนพ เทวกุล

ตัวละคร (Character)

กลวิธีการเล่าเรื่อง ด้านตัวละคร พบว่า ตัวละครทุกตัวละคร มีความสำคัญในการดำเนินเรื่องราว และหม่อมหลวงพันธุ์เทวนพ เทวกุล ได้สร้างตัวละครให้มีลักษณะ 2 ลักษณะที่ต่างกัน กล่าวคือ 1. ผู้กระทำ 2. ผู้ถูกกระทำ

แก่นความคิด (Theme)

กลวิธีการเล่าเรื่อง ด้านแก่นความคิด พบว่า ทุกๆ เรื่องของภาพยนตร์ จะมีสอดแทรกแก่นความคิดของแต่ละเรื่องไว้ในบริบทของทั้ง โครงเรื่อง (Plot) ความขัดแย้ง (Conflict) ตัวละคร (Character) และแก่นความคิด (Theme) ซึ่งภาพยนตร์ทั้งหมดก็จะเป็นแนวการสอนชีวิตของบุคคลหรือตัวละครในภาพยนตร์ ว่าทุกคน

เมื่อทำความดีก็ย่อมได้ดี ผลของการกระทำมันเกิดจากการกระทำของบุคคลนั้น ๆ และมีการนำเสนอที่อาศัยมุมมองแบบกระแสสำนึก การถ่ายทอดความเป็นไทย รวมถึงขนบธรรมเนียม วัฒนธรรมของชาวไทย และในมุมมองทางประวัติศาสตร์

ฉาก (Scene)

กลวิธีการเล่าเรื่อง ด้านฉาก พบว่า จะมีลักษณะของฉากอยู่ 3 ลักษณะ ดังนี้ 1. ฉากที่เป็นธรรมชาติ 2. ฉากที่เป็นสิ่งประดิษฐ์ 3. ฉากที่เป็นการดำเนินชีวิตของตัวละคร

มุมมองในการเล่าเรื่อง (Point of view)

กลวิธีการเล่าเรื่อง ด้านมุมมองในการเล่าเรื่อง พบว่า มุมมองในการเล่าเรื่องในภาพยนตร์ มี 2 ลักษณะ ได้แก่ 1. มุมมองในการเล่าเรื่องแบบบุคคลที่หนึ่ง 2. มุมมองในการเล่าเรื่องแบบบุคคลที่สาม

การสื่อความหมายเชิงสัญลักษณ์ (Symbol)

จากการศึกษาองค์ประกอบการสื่อความหมายเชิงสัญลักษณ์ในการเล่าเรื่องผ่านฉากของภาพยนตร์ทั้ง 13 เรื่อง ที่กำกับโดย หม่อมหลวงพันธุ์เทวนพ เทวกุล พบว่า สัญลักษณ์ที่ปรากฏภายในภาพยนตร์ แสดงให้เห็นถึงแนวคิดของ หม่อมหลวงพันธุ์เทวนพ เทวกุล ที่ว่าเขาต้องการจะสร้างภาพยนตร์ที่มีแนวคิดเป็นในรูปแบบของการนำนวนิยายมาทำในรูปแบบที่มีการปรับเปลี่ยนมุมมองให้สวยงามผ่านการประดิษฐ์ในรูปแบบใหม่ที่แฝงไปด้วยมุมมองทางศิลปะ (Art) เป็นถ่ายทอดออกมาอย่างมีศิลปะ และแสดงออกถึงแง่มุมต่างๆ ของสังคม รวมไปถึงการสื่อความหมายในฉากต่างๆ ได้อย่างมีศิลปะ ทำให้ผู้ชมได้แง่มุมความคิดและอนุสติชีวิตไม่ด้านใดก็ด้านหนึ่ง ภาพยนตร์ของหม่อมหลวงพันธุ์เทวนพ เทวกุล จึงมีความไม่เหมือนใคร และไม่มีใครเหมือน ซึ่งถือว่าเป็นเอกลักษณ์หนึ่งเดียวในไทยของวงการภาพยนตร์

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

องค์ประกอบด้านแสงและเงา (Light and Shadows)

ภาษาภาพยนตร์ องค์ประกอบด้านแสงและเงา (Light and Shadows) พบว่า มีลักษณะของการใช้ องค์ประกอบด้านแสงและเงา 2 ลักษณะ คือ 1. แสงที่เกิดจากธรรมชาติ (Natural Lights) 2. แสงจากแสงประดิษฐ์ (Artificial Lights) โดยมีการจัดแสงทั้งหมด 3 ลักษณะ ได้แก่ 1. จัดแสงแบบไฮคีย์ (High Key) 2. จัดแสงแบบโลว์คีย์ (Low Key) 3. จัดแสงแบบใช้ทิศทาง (Light Directionality)

องค์ประกอบด้านสี (Color)

ภาษาภาพยนตร์ องค์ประกอบด้านสี (Color) พบว่า มีลักษณะของการใช้องค์ประกอบด้านสี ทั้งหมด 2 องค์ประกอบด้านสี คือ 1. สีที่เกิดจากฉาก 2. สีที่เกิดจากการจัดแสง

องค์ประกอบด้านการถ่ายภาพยนตร์ (Cinema Photography)

ภาษาภาพยนตร์ องค์ประกอบด้านการถ่ายภาพยนตร์ (Cinema Photography) พบว่า มีลักษณะของการใช้มุมกล้อง แบบ MS (Medium Shot) เป็นส่วนใหญ่ โดยมีการเคลื่อนกล้องแบบการตั้งแช่กล้องไว้ และมีการ Pan , Tilt , Dolly บ้างเล็กน้อย มีการใช้ระยะของภาพ (Proxemics) ประกอบไปด้วย CU (Close up) , MS (Medium Shot) , LS (Long Shot) , ELS (Extreme Long Shot) , ECU (Extreme Close Up)

องค์ประกอบด้านเสียง (Sound)

ภาษาภาพยนตร์ องค์ประกอบด้านเสียง (Sound) พบว่า มีลักษณะการใช้องค์ประกอบด้านเสียง ดังนี้ 1. เสียงในบทสนทนา (Dialogue) 2. เสียงประกอบ (Sound Effect) 3. เสียงดนตรี (Music) 4. เสียงที่สร้างขึ้นเองให้ดูสนุกสนาน (Artificial Sound)

องค์ประกอบด้านการตัดต่อและลำดับภาพ (Editing)

ภาษาภาพยนตร์ องค์ประกอบด้านการตัดต่อและลำดับภาพ (Editing) พบว่า มีลักษณะการใช้องค์ประกอบด้านการตัดต่อและลำดับภาพ 2 ลักษณะ คือ 1. เทคนิคการตัดต่อแบบสลับเหตุการณ์ (Cross Cutting / Parallel Cutting) 2. เทคนิคการตัดต่อแบบต่อเนื่อง (Continuity Cutting)

อภิปรายผลการวิจัย

ในส่วนแรกของการศึกษากลวิธีการเล่าเรื่อง ด้านโครงเรื่อง พบว่า ภาพยนตร์ส่วนใหญ่เริ่มต้นเรื่องไปตามลำดับเหตุการณ์ (chronological order) และจากข้อมูลข้างต้นจะเห็นว่ามีการลำดับเหตุการณ์ในการเล่าเรื่องไว้ 5 ขั้นตอน โดยการเริ่มเรื่องของหม่อมหลวงพันธุ์เทวนพ เทวกุล ในภาพยนตร์ทั้ง 13 เรื่องนั้น จะมีการเริ่มต้นเรื่องตามลำดับเหตุการณ์และมักจะเริ่มจากตัวละครหลัก เพื่อก้าวถึงที่มาของตัวละคร และเนื้อเรื่อง แล้วจึงดำเนินเรื่องราวไปสู่ภาวะวิกฤต หรือข้อขัดแย้งของเนื้อเรื่องที่ทำให้มีการเกิดเหตุการณ์ หรือการกระทำของตัวละครที่ต้องตัดสินใจกระทำทำอย่างใดอย่างหนึ่ง แล้วเมื่อเกิดเหตุการณ์หรือการกระทำที่เกิดขึ้นจากตัวละครแล้วนั้น จะเล่าเข้าสู่เนื้อเรื่องที่ทำให้ปมของการกระทำ หรือเหตุการณ์นั้น ๆ ถูกคลี่คลายไป แล้วก็เข้าสู่การยุติเรื่องราว แต่มีเพียงเรื่องเดียวที่การเล่าในส่วนของกรยุติเรื่องราวนั้นยังมีประเด็นที่ทำให้เราต้องติดตามกันต่อไป โครงเรื่องของภาพยนตร์ทั้ง 13 เรื่องนั้น มีลำดับเหตุการณ์ในการเล่าเรื่องไว้ 5 ขั้นตอน กล่าวคือ การเริ่มเรื่อง Exposition เป็นการเล่าเรื่องตามลำดับเหตุการณ์และมักจะเริ่มจากตัวละครหลักเพื่อก้าวถึงที่มาและแนะนำตัวละครและเนื้อเรื่อง การพัฒนาเหตุการณ์ (Rising Action) เป็นการเล่าถึงการดำเนินเรื่องเข้าสู่เรื่องราวของตัวละครแต่ละตัวไปสู่ปม หรือบ่วงที่แต่ละตัวละครได้พึงกระทำไว้ จนทำให้เข้าสู่สภาวะซับซ้อน ภาวะวิกฤต (Climax) ในส่วนนี้การเล่าเรื่องจะเป็นจุดให้ตัวละครนั้นตัดสินใจว่าจะเลือกทางไหน เพื่อยุติความสัมพันธ์ หรือเพื่อมีชีวิตที่ดีกว่า และอาจจะเลือกเพียงเพราะเหตุผลบางอย่าง เป็นภาวะที่ต้องตัดสินใจ ภาวะคลี่คลาย (Falling Action) เมื่อถึงการดำเนินเรื่องในส่วนนี้ตัวละครแต่ละตัวก็มันจะรู้ และหาทางออกของปัญหา หรือปมที่ตัวละครสร้างไว้ได้ การยุติเรื่องราว (Ending) มีการจบเรื่อง 4 แบบ คือ การจบเรื่องด้วยความสุขหรือความสำเร็จของตัวละคร (Happy ending) โดยเป็นการจบเรื่องของตัวละครที่สามารถแก้ไขปัญหา ขจัดความขัดแย้งได้ในตัวละเอง และปิดเรื่องด้วยความสุขสมหวังภายในตัวละคร การจบแบบโศกนาฏกรรม (Tragic ending) คือการจบเรื่องด้วยความตาย ความผิดหวัง ความสูญเสีย หรือความล้มเหลวในชีวิตของตัวละคร การจบแบบ สมจริงในชีวิต (Realistic ending) เป็นการจบแบบที่ทั้งปัญหา หรือแง่ความคิดของตัวละครเอาไว้ให้ผู้ชมได้คิดเอาเอง เพราะมันสามารถคิดได้หลายแง่มุม ขึ้นอยู่กับว่าผู้ชมจะวิเคราะห์หรืออยากให้อจบแบบไหน และการจบแบบหักมุม (Surprise ending) เป็นการจบแบบปิดเปิดความเข้าใจในเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจากการดำเนินเรื่องถึงจุดคลี่คลาย แล้วคนดูหวังว่าภาพยนตร์จะจบตามที่คาดหวังไว้ ซึ่งการจบแบบนี้จะเป็นการช่วยเสริมความขัดของเรื่อง

ส่วนที่สองของการศึกษากลวิธีการเล่าเรื่องคือ ด้านความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในภาพยนตร์ พบว่า มีทั้งหมด 3 ลักษณะ คือ ความขัดแย้งระหว่างบุคคลกับสังคม โดยปรากฏในภาพยนตร์เรื่อง ฉันทูชายณะยะ ชั่วฟ้าดินสลาย จัน ดารา ปฐมบท และแม่เบี้ย ความขัดแย้งระหว่างบุคคลกับบุคคล โดยปรากฏในภาพยนตร์เรื่อง เพลิงพิศวาส ช่างมันฉันไม่แคร์ ฉันทูชายณะยะ นางนวล ความรักไม่มีชื่อ มหัศจรรย์แห่งรัก อันดากับฟ้าใส ชั่วฟ้าดินสลาย อุโมงค์ผาเมือง จัน ดารา ปฐมบท จัน ดารา ปัจฉิมบท แผลเก่าและแม่เบี้ย ความขัดแย้งภายในจิตใจของตัวละครเอง โดยปรากฏในภาพยนตร์เรื่อง อุโมงค์ผาเมือง ส่วนความขัดแย้งระหว่างบุคคลกับธรรมชาติ ไม่ปรากฏในภาพยนตร์ที่กำกับโดยหม่อมหลวงพันธุ์เทวนพ เทวกุล ความขัดแย้งระหว่างบุคคลกับสังคม คือ

เรื่อง ฉันทเป็นชายณะยะ ชั่วฟ้าดินสลาย จันดารา ปฐมบท และ แม่เบี้ย โดย และเรื่องฉันทเป็นผู้ชายณะยะ ได้มีความขัดแย้งต่อสังคมเนื่องจาก ตัวละครมีการเกิดเป็นชายแต่ใจเป็นหญิง ถ้าเลือกได้คงไม่มีใครต้องการที่จะเกิดมาผิดเพศแบบนี้ แต่ด้วยเหตุการณ์นี้ที่ดูแล้วทำให้เห็นว่าใครหลายคนเกลียด และไม่ยอมรับการเป็นเพศสภาพที่สามแบบสักเท่าไร

ซึ่งจะสอดคล้องกับ สมสุข หินวิมาน (2548, น.428) กล่าวไว้ว่า อัตลักษณ์ใด ๆ ของคนเราไม่ได้เป็นสิ่งที่ติดตัวเรามาตั้งแต่กำเนิด หากแต่เป็นสิ่งที่ถูกประกอบสร้างขึ้นมาจากสังคม (Social Constructed) ภายหลังจากอัตลักษณ์จึงเป็นเรื่องที่รวบรวมไว้ตั้งแต่คำถามจนถึงคำตอบด้วยการนิยามว่าตัวเราเป็นใคร ซึ่งจะเกิดขึ้นเมื่อเราสื่อสารกับคนอื่น และอัตลักษณ์ก็เป็นเรื่องการเมืองที่ต้องการพื้นที่ทางสังคม (Space) และอีกความขัดแย้งภายในจิตใจของตัวละครเอง โดยปรากฏในภาพยนตร์เรื่อง อุโมงค์ผาเมือง โดยเกิดจากทั้ง 3 คนไม่ว่าจะเป็น แม่หญิงคำแก้ว โจรป่าสิงห์คำ และ ชายตัดฟัน ต่างก็พูดในสิ่งที่ตัวเองดูดี ให้ผลที่เกิดขึ้นต่อผู้รับฟัง ให้มีแนวโน้มออกมาว่าตัวเองนั้นได้ทำถูกต้องและทำสิ่งที่ดีต่อเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น

ส่วนที่สามของการศึกษากลวิธีการเล่าเรื่องคือ ด้านตัวละคร ที่ปรากฏในภาพยนตร์ พบว่า ตัวละครทุกตัวละคร มีความสำคัญในการดำเนินเรื่องราว และหม่อมหลวงพันธุ์เทวนพ เทวกุล ได้สร้างตัวละครให้มีลักษณะ 2 ลักษณะที่ต่างกัน คือ ผู้กระทำ และผู้ถูกกระทำ โดยตัวละครประเภทแรกคือ ผู้กระทำ จะมีลักษณะเข้มแข็ง เข้มแข็งสามารถพึ่งพาตนเองได้ ไม่ถูกคุกคามหรือครอบงำจากผู้อื่นได้ง่าย มีความเห็นแก่ตัว และรักตัวเอง จนไม่ได้คำนึงถึงผู้อื่น มีอำนาจจากตัวเอง และต้องการให้คนรอบข้างอยู่ภายใต้ตนเอง คิดว่าตัวเองมีคุณค่าภายในตัวเอง ส่วนใหญ่มีเป้าหมายและการตัดสินใจที่เป็นตัวของตัวเอง ยกตัวอย่างเช่น ตัวละครคุณหลวงวิศนันทน์ ในเรื่องจันดารา เป็นตัวละครของผู้กระทำ คือเป็นผู้กระทำจันตั้งแต่เด็ก มีความเกลียดชังจันเพราะคิดว่าจันเป็นตัวจัญไร ทำให้แม่ต้องตาย จึงทำให้ตัวละครคุกคามและทำร้ายจันมาตั้งแต่เริ่มเรื่อง และตัวละครประเภทที่สอง คือ ผู้ถูกกระทำ เป็นตัวละครที่มีลักษณะอ่อนแอ ต้องการความรักจากคนรัก ต้องมีการพึ่งพิงผู้อื่น หรือ ตกอยู่ภายใต้การดูแล หรือครอบงำจากผู้อื่น ไม่คิดว่าตัวเองมีค่า รู้สึกด้อยค่าและอ่อนแอ ยกตัวอย่างเช่น ตัวละครจัน ซึ่งเป็นตัวละครที่เป็นผู้ถูกกระทำให้เรื่อง จันดารา ปฐมบท จันถูกเป็นฝ่ายกระทำต่าง ๆ นานา จากคุณหลวง ที่จันคิดว่าเป็นพ่อ ซึ่งนั่นเป็นเหตุผลที่ทำให้จันต้องเป็นฝ่ายอ่อนแอเพราะเชื่อว่าตนเป็นลูกคุณหลวง

ส่วนที่สี่ของการศึกษากลวิธีการเล่าเรื่องคือ ด้านแก่นความคิด พบว่า ภาพยนตร์ส่วนมากของหม่อมหลวงพันธุ์เทวนพ เทวกุล นั้นเต็มเปี่ยมไปด้วยศิลปะที่ผสมผสานไปกับประวัติศาสตร์ต่าง ๆ ของไทย และมีลายลักษณ์ของบทภาพยนตร์ และแก่นความคิดทางความคิดของหม่อมหลวงพันธุ์เทวนพ เทวกุล มีการนำเสนอที่อาศัยมุมมองแบบกระแสนัก การถ่ายทอดความเป็นไทย รวมถึงขนบธรรมเนียม วัฒนธรรมของชาวไทย และในมุมมองทางประวัติศาสตร์ที่นำภาพยนตร์มาทำ เช่นเรื่อง แผลเก่า ที่มีการหยิบยกเรื่องราวทางประวัติศาสตร์เข้ามาทำให้เป็นเวอร์ชันของหม่อมหลวงพันธุ์เทวนพ เทวกุล แต่ยังคงเส้นเรื่องของวรรณกรรมนั้น ๆ อยู่ โดยได้นำเสนอความรักของและเรียบออกมาให้เหมือนราวกับว่าผู้ชมทุกคนนั้น กลับสูในยุคของทุ่งบางกะปิ ใน ณ ช่วงเวลานั้นเลย

ส่วนที่ห้าของการศึกษากลวิธีการเล่าเรื่องคือ ด้านฉาก พบว่า ฉากที่ใช้ส่วนใหญ่ที่ใช้จะมีฉากที่เป็นธรรมชาติ ฉากที่เป็นสิ่งประดิษฐ์ ฉากที่เป็นการเดินทางชีวิตของตัวละคร จะเห็นว่า ฉากเป็นองค์ประกอบหนึ่งที่สำคัญในการเล่าเรื่องทุกเรื่องทั้งหมด 13 เรื่อง เนื่องจากเรื่องเล่าคือการถ่ายทอดเหตุการณ์ต่าง ๆ ให้เกิดขึ้น โดยจะปราศจากสถานที่มิได้ เพราะจะทำให้ผู้ชมเห็นภาพได้ดีจากฉาก เพิ่มเติมจากการเล่าเรื่อง ทำให้ผู้ชมรับรู้ถึงอารมณ์ที่ตัวละครจะสื่อ และได้สัมผัสถึงความรู้สึกของความหมายต่าง ๆ ที่ตัวละครต้องการจะสื่อได้ดี

และในส่วนสุดท้ายของการศึกษากลวิธีการเล่าเรื่องคือ ด้านมุมมองในการเล่าเรื่อง (Point of view) พบว่ามุมมองในการเล่าในภาพยนตร์ มี 2 ลักษณะ ได้แก่ มุมมองในการเล่าเรื่องแบบบุคคลที่หนึ่ง โดยปรากฏในภาพยนตร์เรื่อง เพลิงพิศวาส ช่างมันฉันไม่แคร์ ฉันผู้ชายนะยะ นางนวล ความรักไม่มีชื่อ มหัทศจรีย์แห่งรัก อันดากับฟ้าใส อุโมงค์ผาเมือง จัน ดารา ปฐมบท แผลเก่า และแม่เบีย้ เป็นการเล่าเรื่องผ่านตัวละครหลัก ยกตัวอย่างภาพยนตร์เรื่อง ฉันเป็นผู้ชายนะยะ ได้มีมุมมองในการเล่าเรื่องจะเห็นได้ว่าเป็นการเล่าเรื่องแบบบุคคลที่หนึ่ง ซึ่งเป็นการเล่าเรื่องผ่านตัวละครตัวเอกเป็นหลักนั่นคือ มด ซึ่งเป็นการบอกถึงภาระหน้าที่การทำงาน ชีวิตประจำวันของเธอและเหล่าเพื่อนของเธอ บ่งบอกให้เห็นถึงว่าถึงแม้ มด จะเป็นเพศที่สามแต่เขาก็รักในอาชีพของเขาในการเป็นกัปตัน ตอนอยู่นอกบ้านเราสามารถที่จะเป็นอีกคนเพื่อที่จะทำหน้าที่ ที่มีของเขาให้ลุล่วงไม่เอาเพศสภาพของตัวเองมาปะปนกับการงาน และอีกลักษณะ คือการเล่าเรื่องจากมุมมองบุคคลที่สาม โดยปรากฏในภาพยนตร์เรื่องชั่วฟ้าดินสลาย เป็นการเล่าเรื่องจากมุมมองของบุคคลที่สาม ที่มีการนำเสนอผ่านเรื่องเล่าซ้อนเรื่องเล่า (frame narrative) ที่มีผู้บรรยายเล่าถึงตัวละครที่เล่าเรื่องของคนอื่น ทั้งที่พบเจอมาเองและที่ฟังมาจากคนอื่น ความเป็นเรื่องเล่า ของภาพยนตร์เรื่องนี้ จะคอยแสดงให้เห็นอยู่เสมอว่ากระบวนการเล่าเรื่องก็กำลังเดินไปพร้อมๆกัน เหตุเพราะว่าเราต้องคอยอ้างอิงแหล่งที่มาของตัวละครอยู่เสมอ รูปแบบการนำเสนอในภาพยนตร์เรื่องนี้จึงน่าสนใจ เพราะมันเป็นตัวกำหนดมุมมองและขอบเขตการรับรู้ของผู้ชมอย่างเปิดเผย คือผู้ชมรู้ตัวว่าจะได้ทราบเหตุการณ์ต่างๆ ก็แต่เฉพาะส่วนที่ผู้เล่าแต่ละคนมองเห็น และเลือกที่จะเล่า ไม่ใช่เรื่องราวทั้งหมด และสัมพันธ์โดยตรงกับข้อสรุปและความเข้าใจที่มีต่อเหตุการณ์ต่างๆ ในเรื่อง พูดอีกอย่างก็คือ กระบวนการ มุมมอง การลำดับความ ของผู้เล่าเรื่อง แม้ในแง่หนึ่งจะเหมือนการ “ถ่ายทอด” เป็นตัวละครผู้ชายที่เห็นเหตุการณ์ทั้งหมดที่เกิดขึ้น และเป็น ตัวแทนของตัวละครอื่นๆ เล่าเรื่องราวในอดีตที่เคยเกิดขึ้นกับชีวิตของตัวเอง และของคนๆ คุนใน สถานที่แห่งนี้ ให้กับชายหนุ่มผู้หนึ่งที่เข้ามาในปางไม้แห่งนี้ได้ฟัง เพื่อเป็นบทเรียนชีวิต โดยบอกเล่าให้เห็นลักษณะความสัมพันธ์ รวมถึงทัศนคติจิตใจ ความรู้สึก และพฤติกรรมของ ตัวละครทุกตัวอย่างชัดเจน ในประเด็นบุคคลที่สาม เห็นแต่จะไม่เปิดเผยบางประเด็นที่เกี่ยวข้องกับความคิด ความรู้สึกของตัวละคร แต่ก็มีความคิดเห็นของเพิ่มเติมลงไปจากสิ่งที่เห็น ซึ่งอาจไม่ใช่ ความจริงทั้งหมดที่เป็นเพราะไม่มีใครจะรู้ดีไปกว่าจิตใจของคนๆ นั้น ในการเล่าเรื่องจะเรียงลำดับเหตุการณ์ความเป็นมาตั้งแต่วันแรกจนถึงวันสุดท้ายของคนสามคน ที่มีความรักเป็นตัวขับเคลื่อนโดยไม่จำกัดเรื่องของเวลาและสถานที่ที่เรื่องราวได้ดำเนินไป และภาพยนตร์เรื่อง จันดารา ปัจฉิมบท โดยภาพยนตร์เรื่องนี้เป็นการเล่าเรื่องแบบบุคคลที่สาม เป็นมุมมองการเล่าเรื่องถึงตัวเองของ จัน ดารา และการเล่าถึงเรื่องของจันผ่านไอ้เคนในตอนแรก เป็นการเล่าเรื่องแบบกว้าง หรือเป็นการเล่าเรื่องแบบไม่จำกัดผู้เล่าหรือแบบพระเจ้า เพราะทั้งสองคนรับทราบและรับรู้การดำเนินของตัวละครทั้งหมดอยู่แล้ว

ทั้งนั้นนอกจากการศึกษากลวิธีในการเล่าเรื่องข้างต้นแล้วยังมีการศึกษาด้านการสื่อความหมายเชิงสัญลักษณ์ พบว่า สัญลักษณ์ที่ปรากฏภายในภาพยนตร์ แสดงให้เห็นถึงแนวคิดของ หม่อมหลวงพันธุ์เทวนพ เทวกุล ที่ว่าเราต้องการจะสร้างภาพยนตร์ที่มีแนวคิดเป็นในรูปแบบของการนำนวนิยายมาทำในรูปแบบที่มีการปรับเปลี่ยนมุมมองให้สวยงามผ่านการประดิษฐ์ในรูปแบบใหม่ ที่แฝงไปด้วยมุมมองทางศิลปะเป็นถ่ายทอดออกมาอย่างมีศิลปะ โดยการสอดแทรกความหมายเชิงสัญลักษณ์ในฉากเกือบแทบทุกเรื่อง อาจปรากฏในหลายลักษณะ ภาพยนตร์ของหม่อมหลวงพันธุ์เทวนพ เทวกุล จึงมีความไม่เหมือนใคร และไม่มีใครเหมือน ซึ่งถือว่าเป็นเอกลักษณ์หนึ่งเดียวในไทยของวงการภาพยนตร์ ยกตัวอย่างจาก เรื่องความรักไม่มีชื่อ ได้หยิบยกเอา ความหมายของชื่อตัวละคร คือ อาทิตย์ ให้เหมือนสิ่งแปลกประหลาดออกมาจากตัวเองได้โดยที่ไม่ต้องพึ่งแสงจากคนอื่นใด อาทิตย์ไม่เคยขอความช่วยเหลือจาก เพ็ญญา หรือคนรอบข้างเลยแต่

เขาสามารถที่จะตะเกียกตะกายขึ้นมาเป็นนักร้องที่มีชื่อเสียงได้ด้วยตัวของเขาเอง และอีกหนึ่งเรื่องคือ เรื่อง อุโมงค์ผาเมือง ได้หยิบยกเอาความสำคัญของไฮดรอนที่จอยจ่ายุติและสร้างหม่อง เป็นสัญลักษณ์การจอยจำ อิศรภาพ และเป็นสัญลักษณ์แทนการผูกมัดในความสัมพันธ์ของมนุษย์กับการใช้ชีวิตและการแสดงความรัก ที่เหมาะสมระหว่างกัน ไม่ให้มากเกินไปหรือน้อยจนเกินไป ให้อยู่ในทางสายกลาง ที่ไม่ตึงจนเจ็บปวดหรือ เกิดความอึดอัด และรู้สึกเหมือนขาดอิสรภาพที่เคยมีมาใน ชีวิต เมื่อต้องมาอยู่ร่วมกับคนอื่นหรือหย่อนจน รู้สึกเหมือนไร้ตัวตนไม่เป็นที่ที่ต้องการสำหรับคนที่ตัวเองรัก ไฮดรอนจึงเป็นเหมือนพันธนาการในความสัมพันธ์ ที่มนุษย์ทุกคนมีซึ่งเอกลักษณ์เฉพาะตัวของตัวผู้กำกับนั้น

และในการศึกษาการวิเคราะห์ภาษาภาพยนตร์ องค์ประกอบแรกที่ทำการศึกษาคือ องค์ประกอบ ด้านแสงและเงา (Light and Shadows) พบว่า แสงที่ใช้ถ่ายภาพยนตร์นั้นได้จากแสงที่เกิดจากรธรรมชาติ (Natural Lights) และ แสงจากแสงประดิษฐ์ (Artificial Lights) โดยมีการจัดแสงทั้งหมด 3 แบบ คือจัดแสง แบบไฮคีย์ (High Key) จัดแสงแบบโลว์คีย์ (Low Key) และจัดแสงแบบใช้ทิศทาง (Light Directionality) ซึ่งในภาพยนตร์เรื่อง แผลเก่า เป็นภาพยนตร์ที่เน้นไปทางธรรมชาติ โดยฉากที่ได้จากแสงที่เกิดจากรธรรมชาติ นี้เป็นฉากที่ ขวัญและเรียม ได้วิ่งเล่นที่ทุ่งนาบางกะปิ สถานที่ที่ทั้งสองรักกันและ โดยฉากนี้ได้ใช้แสงของ พระอาทิตย์สาดแสงให้เกิดแสงที่สว่าง เน้นไปที่วิวทุ่งนา ทำให้เกิดความอึมเอมของฉากที่สื่ออารมณ์ของตัวละครหลักทั้งสอง แสดงถึงความอบอุ่นและสอดคล้องอารมณ์ที่สุขของตัวละครในฉากนั้น อีกเรื่องที่มีแสงจาก แสงประดิษฐ์ (Artificial Lights) คือ เรื่องช่างมันฉันไม่แคร์ ได้จัดแสงแบบโลว์คีย์ (Low Key) โดยในภาพยนตร์ เรื่องช่างมันฉันไม่แคร์นั้น มีฉากของสมหวัง ที่เสียใจที่ถูกพินตอว่า หากว่ามารุกรานเธอ ด้วยความที่สมหวัง เป็นหนุ่มซื่อ และเสียใจด้วยใจจริง ฉากนี้จะเน้นแสงไปทางโทนมืดเพื่อสื่ออารมณ์ให้เห็นถึงความเสียใจของ ตัวละครหลักที่เป็นสมหวัง แสดงให้พินตอรู้ว่าสมหวังเสียใจและรู้สึกต่อเธอขึ้นมาจริง ๆ ดังนั้นแสงและเงาที่เกิดขึ้นภายในฉากของภาพยนตร์ถือเป็นสิ่งสำคัญที่ส่งผลให้ตัวละคร และอารมณ์ที่ตัวละครพยายามจะสื่อถึง คนดูให้มีความชัดเจนมากขึ้น และเข้าถึงอารมณ์ที่จะแสดงออกมาได้อย่างเหมาะสม

องค์ประกอบส่วนที่สองของการศึกษาการวิเคราะห์ภาษาภาพยนตร์คือ องค์ประกอบด้านสี (Color) พบว่า มีการใช้องค์ประกอบด้านสี (Color) ทั้งหมด 2 องค์ประกอบด้านสี คือ สีที่เกิดจากฉาก และสีที่เกิดจากการจัดแสง ในเชิงจิตวิทยา สีมียผลต่ออารมณ์และความรู้สึกของมนุษย์ โดยแต่ละโทนหรือกลุ่มสีสามารถสื่ออารมณ์ความรู้สึกต่างกัน เพราะฉะนั้นองค์ประกอบในแต่ละฉากของภาพยนตร์ไม่ได้มีแค่ตัวละคร อุปกรณ์ประกอบฉาก แสง เสียงเท่านั้น แต่ยังมีสีที่เข้ามาเล่นกับอารมณ์และความรู้สึกของคนดู ซึ่งในโทนสีหนึ่ง ๆ สามารถสื่อได้ทั้งด้านบวกและด้านลบ โดยองค์ประกอบด้านสี ทั้งสองด้านนั้น จะมีสีที่เกิดจากฉากเป็นการเกิด สีที่เกิดจากการสร้างในฉากนั้น ๆ ไม่ว่าจะเป็น สีที่ทาบนผนังห้อง หรือ สีของ ๆ สิ่งของใน ภาพยนตร์ ซึ่งในภาพยนตร์ของหม่อมหลวงพันธุ์เทวนพ เทวกุล เป็นภาพยนตร์แนวย้อนยุค และฉากแต่ละฉากรังสรรค์ออกมาแบบศิลปะซึ่งในส่วนของสีที่เกิดจากฉากนั้น เป็นสีตรงข้ามกันในวงสี เช่น สีเหลืองกับม่วงแดงกับเขียว การใช้สีประเภทนี้เป็นการกระตุ้นอารมณ์ มีการเคลื่อนไหว เปลี่ยนแปลงและช่วยสร้างจุดสนใจจากภาพยนตร์เรื่อง จันดารา ปัจฉิมบท และสีที่เกิดจากการจัดแสง เป็นสีที่ได้จากแหล่งกำเนิดแสงต่าง ๆ เช่น สีของแสงอาทิตย์ที่ส่องผ่านวัสดุสีต่าง ๆ หรือแสงจากโคมไฟที่ส่องผ่านแผ่นฟิลเตอร์สี หรือเจลสีต่าง ๆ ที่ปรากฏบนฉากนั้น ๆ เหตุเพราะในบางครั้งแสงที่เกิดจากรธรรมชาติ หรือ แสงที่เกิดจากฉากเหล่านั้นไม่เพียงพอต่อการสร้างอารมณ์ และความรู้สึกที่ตัวละครมีส่งออกมาให้ดูได้รู้สึกได้ จึงทำให้จำเป็นต้องใช้แสงที่มาจาก แสงไฟ LED LIGHT แสงไฟจากไฟฉาย แสงไฟจากเทียนเป็นต้น ยิ่งถ้ามีองค์ประกอบด้านแสงเข้ามา มากเท่าไรก็ทำให้สามารถเห็นถึงความหมายที่สื่อออกมาในฉากนั้น ๆ ได้อย่างมาก จากภาพยนตร์เรื่อง

อุโมงค์ผาเมือง เป็นฉากที่ทั้ง 3 ตัวละครกำลังเดินไปหาเสียงของเด็กร้องซึ่งจะเห็นได้ว่าฉากนี้จะมีแสงรอดมาจากด้านบนของถ้ำซึ่งจะทำให้เกิดแสงสว่างในจุด จุดเดียวนั้นคือจุดที่เด็กน้อยนั้นนอนอยู่ทำให้อารมณ์ที่แสดงออกมาคนดูได้รับรู้ และนำเสนอจุดนั้นให้โดดเด่น

องค์ประกอบส่วนที่สามของการศึกษาวเคราะห์ภาษาภาพยนตร์คือ องค์ประกอบด้านการถ่ายภาพยนตร์ (Cinema Photography) พบว่า มักใช้ มุมกล้องแบบ Medium Shot เป็นส่วนใหญ่ และการเคลื่อนกล้องแบบ การตั้งแช่กล้องไว้ และมีการ Pan , Tilt , Dolly บ้างเล็กน้อย ทั้งนี้เพื่อให้คนดูมีความรู้สึกถึงอารมณ์ ติดตามการเคลื่อนไหว และบทสนทนาของนักแสดง ระยะของภาพ (Proxemics) ประกอบไปด้วย Close up Medium Shot Long Shot Extreme Long Shot และ Extreme Close Up ซึ่งในแต่ละระยะของภาพนั้นก็ส่งผลให้ความรู้สึกของแต่ละตัวละครนั้นแตกต่างกัน

องค์ประกอบส่วนที่สี่ของการศึกษาวเคราะห์ภาษาภาพยนตร์คือ องค์ประกอบด้านเสียง (Sound) พบว่า ว่าหม่อมหลวงพันธุ์เทวนพ เทวกุล ใช้ทั้งเสียงในบทสนทนา (Dialogue) เสียงประกอบ (Sound Effect) และเสียงดนตรี (Music) ซึ่งเสียงนั้นเป็นองค์ประกอบหรือปัจจัยหลักในการสื่อความหมายที่สำคัญอีกด้วย และให้ความสำคัญกับเสียงสนทนา (Dialogue) ที่เป็นธรรมชาติ และมีการใช้เสียงดนตรี (Music) ที่เป็นเพลงร้องที่มีเนื้อหาสอดคล้องกับเรื่องราวของภาพยนตร์ เช่น ภาพยนตร์เรื่อง แผลเก่า กับเพลง ขวัญของเรียม เนื้อหาของเพลงนั้นทำให้รับรู้ถึงความรักของทั้งคู่ว่าเป็นเช่นไร เปรียบเสมือนเอาเนื้อหาของภาพยนตร์มาย่อลงเป็นบทเพลงเพียงแค่ 3 นาทีเท่านั้น หรือ ภาพยนตร์เรื่อง จันดารา ที่มีการใช้เสียงในบทสนทนา (Dialogue) เป็นการพากย์เสียงของตัวคุณแก้ว เพราะเธอเป็นนักแสดงต่างชาติถึงปากจะดูเปรียบเสมือนว่าเธอนั้นพูดออกมาแต่แท้จริงแล้วเป็นการพากย์เสียงนั่นเอง และภาพยนตร์เรื่องชั่วฟ้าดินสลาย ภาพยนตร์เรื่องนี้มีเพลงประกอบ ชื่อเพลง ชั่วฟ้าดินสลาย มีท่วงทำนองที่ไพเราะจับใจ เนื้อหาในเพลงมีความสอดคล้องกับเรื่องราวของภาพยนตร์ดังกล่าว สื่อให้เห็นถึงเรื่องราวความรักของคนสองคนที่ไม่มีวันแยกจากกัน เรียกได้ว่าเมื่อมีการสร้างภาพยนตร์เรื่องนี้ก็ครั้ง ก็จะต้องนำบทเพลงนี้มาขับร้องทุกครั้งไปก็ว่าได้ ส่วนภาพยนตร์เรื่องนางนวล ช่างมันฉันไม่แคร์ เพลงพิศวาส อันดากับฟ้าใส ความรักไม่มีชื่อ ฉันเป็นผู้ชายนะยะ และ มหัศจรรย์แห่งรัก ในสมัยนั้นเทคโนโลยียังไม่ก้าวหน้าสักเท่าไรเสียงที่เราได้ยินจากภาพยนตร์เหล่านี้จึงแตกเล็กน้อยหรือ ได้ยินเสียงจากรอบข้างเช่น ลม คนเดิน คนพูดคุย เข้ามาแทรกซ้อนเกือบตลอดเวลา แต่ หม่อมน้อย กลับทำให้สามารถสื่อความหมายออกมาจากทางสีหน้าหรือบทแสดงของตัวละครอย่างเด่นชัดแทน

และในส่วนสุดท้ายของการศึกษาวเคราะห์ภาษาภาพยนตร์คือ องค์ประกอบด้านการตัดต่อและลำดับภาพ (Editing) พบว่า มีการใช้การตัดต่อภาพ 2 ลักษณะคือ 1. เทคนิคการตัดต่อแบบสลับเหตุการณ์ 2. เทคนิคการตัดต่อแบบต่อเนื่อง โดยการตัดต่อสลับเหตุการณ์ (Cross Cutting / Parallel Cutting) เหตุการณ์ในภาพยนตร์ที่กำกับโดย หม่อมหลวงพันธุ์เทวนพ เทวกุล ทำให้เราเห็นเสมือนแบ่งออกเป็น 2 part ภาพยนตร์ของหม่อมน้อยส่วนมากแล้วจะเป็นภาพยนตร์แนวย้อนยุคโดยส่วนใหญ่เกือบทุกเรื่อง จะมีตัวละครตัวใดตัวหนึ่งเป็นตัวดำเนินเรื่องหรือเป็นตัวละครที่คอยเล่าทุกเหตุการณ์ในมุมมองบุคคลที่หนึ่ง ซึ่งรับรู้ทุกอย่างและสามารถรู้เหตุการณ์ต่าง ๆ ล่วงหน้าอยู่แล้วเพราะเขาได้ผ่านเหตุการณ์เหล่านั้นมาและได้นำมาเล่าสู่กันฟังนั้น

เอง ยกตัวอย่างในเรื่อง อุโมงค์ผาเมือง ซึ่งเป็นการนำเสนอในมุมมองของผู้เล่าเรื่องผ่านตัวละครที่เป็นบุคคลที่หนึ่ง ไปยังตัวละครอื่นๆ และมีการลำดับเหตุการณ์ไปอย่างต่อเนื่อง มีการสลับเหตุการณ์ตามผู้เล่าในตอนนั้น ออกมาให้ผู้ชมได้รับทราบ และวิเคราะห์เนื้อเรื่อง และเดาจุดจบไปด้วยได้อย่างเหมาะสม

ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย

- 1.) งานวิจัยฉบับนี้สามารถนำไปเป็นแนวทางในการสร้างสรรค์ภาพยนตร์แนวต่างๆ โดยสามารถนำกลวิธีการเล่าเรื่อง และเทคนิคการใช้ภาษาภาพยนตร์ที่ปรากฏไปปรับ หรือประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับภาพยนตร์ของตนเอง ทำให้ภาพยนตร์ของตนเองมีคุณภาพและสามารถตอบสนองความต้องการของผู้ชมภาพยนตร์ได้
- 2.) งานวิจัยฉบับนี้สามารถนำไปใช้เป็นแนวทางให้กลุ่มผู้ชมที่มีความสนใจชมภาพยนตร์ที่ด้อยตีความหมาย และมีความซับซ้อนของบทภาพยนตร์ ได้ทราบถึงการสื่อความหมายเชิงสัญลักษณ์ของภาพยนตร์ได้

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยในอนาคต

- 1.) ควรมีการวิเคราะห์งานวิจัยเกี่ยวกับบทละครโทรทัศน์ที่กำกับโดย หม่อมหลวงพันธุ์เทวนพ เทวกุล ที่ถูกเผยแพร่ทางสื่อมวลชน เนื่องจากบทละครโทรทัศน์มีความยาวมากกว่าบทภาพยนตร์ อาจจะได้แนวคิดอีกแบบหนึ่ง
- 2.) ควรมีการวิจัยเกี่ยวกับผู้ชมในการตีความผลงานภาพยนตร์ของ หม่อมหลวงพันธุ์เทวนพ เทวกุล ว่าสามารถเข้าใจความหมายในสิ่งที่หม่อมหลวงพันธุ์เทวนพ เทวกุล สื่อสารออกมาทางภาพยนตร์ได้หรือไม่

บรรณานุกรม

- กิตติศักดิ์ สุวรรณโภคิน; และ ชูศักดิ์ ภัทรกุลวณิชย์. (2542). **จินตทัศน์แห่งเสรีชนและศิลปะการเล่าเรื่องในภาพยนตร์. ในจินตทัศน์ทางสังคมในภาษาสื่อมวลชน : ศาสตร์และศิลป์แห่งการเล่าเรื่องในภาพยนตร์ละครโทรทัศน์ มิวสิควีดีโอ ข่าวและโฆษณา.** กรุงเทพฯ: โครงการสื่อสันติภาพ คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- กาญจนา แก้วเทพ. (2553). **แนวพินิจใหม่ในสื่อศึกษา.** กรุงเทพฯ: ภาพพิมพ์.
- เขมิกา จินดาวงศ์ (2551). **การวิเคราะห์โครงสร้างการเล่าเรื่องในภาพยนตร์ของอภิชาติพงศ์ วีระเศรษฐกุล.** การศึกษาค้นคว้าอิสระปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสื่อศิลปะ และการออกแบบสื่อ. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ฉัตรญาณันท์ ทวีทุน (2555). **อัตลักษณ์ของผี และความคิดเห็นของวัยรุ่น ที่มีต่ออัตลักษณ์ผีในสื่อภาพยนตร์ไทย.** วิทยานิพนธ์ปริญญาโทศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานิเทศศาสตร์. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- ปริญญา เกื้อหนุน. (2537). **เรื่องสั้นอเมริกาและอังกฤษ.** กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์.
- พิงพิศ เทพปฏิมา. (2546). **การถ่ายทอดความคิดเรื่องจิตวิญญาณในภาพยนตร์.** วิทยานิพนธ์ปริญญาโทศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการสื่อสารมวลชน. บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- รักศานต์ วิวัฒน์สินอุดม. (2545). **นักสร้าง สร้างหนัง หนังสือ.** กรุงเทพฯ: โครงการตำราคณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- รัตนา จักกะพาก; และ จิรยุทธ์ สินธุ์พันธุ์. (2545). **จินตทัศน์ทางสังคมและกลวิธีการเล่าเรื่องในภาพยนตร์ของ สัตยาจิต เรย์ (รายงานผลการวิจัย).** กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พิสนธ์ สุวรรณภักดี. (2555). **ความเป็นประพันธ์กรในภาพยนตร์ของ อังเดร ทาร์คอฟสกี.** วิทยานิพนธ์ปริญญาโทศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการภาพยนตร์. บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สมสุข หินวิมาน; และคณะ. (2547). **โครงการ เครือข่ายการสื่อสารกับศักยภาพการดำรงอยู่ของชุมชนศึกษารณีย์ ต.ทุ่งขวาง อ.พนัสนิคม จ.ชลบุรี (รายงานผลการวิจัย).** กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- เอกสิทธิ์ พันธุ์พูล. (2554). **อัตลักษณ์ไทยในภาพยนตร์ของเชิด ทรงศรี.** วิทยานิพนธ์ปริญญาโทศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการภาพยนตร์. บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.